

Melius Ihász Péter legutolsó költői munkája.

Horhi Melius Péter. IGAZ SZENT IRASBOL KI SZEDETTET ENEK. 1. AZ EGI IGAZ ISTENROL. Acki Attia, Fiu, es S. LeLeK. .2. A CHRISTUS öröktul fogva szóletet Fiusagarol az ő Szent Attiatul. 3. A Fiu leHoVa Eg ISTENsegeröl. 4. A Szent LeLeK JEHOVA-sagarol es ImadasaroL. 5. Az eretnekec ellen Vetisi feiteseröl. Az HuNiaDi Janos Eneke notaiara. HORHI MELIUS PETER által.

Hely és év nélkül. 4 r. A—D = 4 ív = 16 sztlan levél.

Ajanlva Aij — A4. levelen : A NAGSAGOS Magoczi Gaspar-nak, Torna Varmegie, Ispannianak es a Nagsagos Massai Eulalia-nak, az Annia Szent egi haznak hű es igaz Daykaynak stb. Aláírás: Debrec : 7. die Aprilis AN: D. 1570. Aty nagsagtok szegen Arvaia, A Jesus Christus szolgálja az Horhi ihaz vag Melius Peter.

Egy üres lap után a B₁. levelen magának az éneknek címe így van feltéve :

A CHRISTUS JESUSNAK AZ ELŐ JEHOVA ISTEN FIANAK ATTIAHOZ EGIENLŐ Jehova Istennek panaszolzkodasa, ez Atkozot velagnak ellene, az Huniadi Janos eneke notaiara.

Colophon: Finis. SUMMA Versuum totius operis sunt. 165.

Hiven megőrizték a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárában fennmaradt Melius-collectioban.

Több tekintetben elüt a Szabó Károly RMKtára I. kt. 78. sz. alatt leírt nyomtatványtól, melynek ez 2-ik kiadása s így ez is, mint az Akadémia példánya, unikum.

A kormánytól Csáky Mihály kancellár útján megintett könyvnyomtató Nagyváradon lappangva adta ki e második utánnyomatot. Büntetésül már 1570 első felében eltiltották Komlós Andrást a

további nyomtatástól.¹ Melius sem adhatott ki több „gúnyverset, szidalmakkal telt könyveket“, melyekben még felséges urát is festékkel lefestegette, miért tántorog vallásában.

Melius e versét az oldaljegyzetek szerint mind a szentírásból szedte ki, de csupán csak az ő saját bibliájából. Föltalálta abban Ebiont, Cherintust, Fotinust Arriussal, Servetust, Blandratát, Blasius (Basilius) Istvánnal és Dávid Ferencsel, a Blandfranciscók egész seregével együtt. „Istennek szájából“ és Krisztusnak képében szidta le a gonosz háromságtagadókat, mint ezt ő maga ékes őszinte hangján eléneklí:

„Mert nem ez velági
Hazugságot szollok,
De *lölki*t beszéllök“ . . .

Mint maga elárulja, „lölki hazugságaiból“ bámulatosan vakmerő bibliahamisítások állanak elő, mikor zavaros képzelettel beviszi saját korát az ősrégi szentírásba; hasonlít, mintegy tükörben nézze, eljárása az 1565-iki debreceni bibliájához, csakhogy ott fordítva, csak a jegyzetekben foglalkozik a XVI. századdal.

Ezek a jegyzetek, Melius szentírás magyarázatai, Kálvin leggyilkosabb „Defenziója“ szellemében a máshitűek teljes kiírtását javasolták, még az együgyű óhitűeknek sem irgalmazva. Az 1566. országgyűlés be is váltja az alföldi kegyetlen sugallatot a kath. klerus kiűzésével. Néhány ebből hasznot húzó kálvinista főember kérésére a király házat ad a debreceni sajtó elhelyezésére s magának Meliusnak is szőlőt ad a Nagyváradon lefoglalt szent zsákmányból. Mindezeket a haszonleső próféta már bibliájában elkunyorálta a főuraktól magának.

1570-beli a szentírást profán célokra felhasználó verse valódi prédikációvá lesz a Kálvin-dogmákról, melyek mind távol állnak a bibliától: Szent-Ágoston és Kálvin szelleme érzik azokon. A vershez adott előszóban, mit Mágocsi főispán nejéhez, Pázmány nagynénjéhez intéz, felkéri ezt és férjét, hogy Ungnád egri kapitány példáját követvén, írtsák ki ők is vidékükön az eretnekeket. Nagyobb hatás keltéseért név szerint föl is sorolja a megöletteket. Mintha lázításából a hitvány gályarab rivalgása hallszanék ki kárörömmel, hogy hajóik immár elsülyednek.²

¹ V. ö. Pokoly, Erdélyi ref. egyháztört. Bpest, 1904. I. 232.

² Kiadva egész terjedelmében Ker. Magvető 1896. évf. 10—12. l.

Bodnár Zsigmond, ki mindent elolvasott előbb, amit irodalomtörténetébe beiktatott, „bámulatos“ tévedéssel az énekbe magába toldja be a költőnek a gyilkolásra való fölhívását. Cherintust is Gatianussá bérálja. Ismertetése végén „szintén Debrecenben lát napvilágot“ az ének „Komlós András nyomdájában“, holott előbb Kolozsvárt adatta ki. A tartalomhoz azt is hozzá toldja, hogy a „szentlélek jehovaságáról“ is van egy rész az énekben¹ s a zsidók ellen is szól Melius abban.

Álmosan írhatta Bodnár mindezeket. E sok tévedés megrentja az író hitelét s a tekintély, melyet Bodnár utolsó éveiben állításainak (nem mondhatók itéleteknek!) mindenkitől megkövetelt, szükségessé tesz a józan felvilágosítást. Az unikumhoz való nehéz hozzájutás is szükségessé tette a helyreigazítást. Annál inkább, mert a mintakép közlött két sorban 5 íráshibát tett közzé maga Bodnár is, ki a régi betűkkel nem élt nagy barátságban. Az ily gondatlanság másokat is tévedésbe visz. Láthatók még ezek bőven Bodnár I. ktének 299. (Argirus szerzői), 465—73. lapjain, hol a XVI. sz. magyar drámái igen gyakori ráfogásokkal tévesen vannak ismertetve.

Brassai Sámuel józan eszével azt állította a gondos kritika legfőbb feladatának, hogy sokkal jobb egy hibát helyre hozni, mert az ha megmarad, új meg új tévedést szül; mintsem csak mind eredeti gondolatokra és föltalálásokra törekedni.

(Kanyaró Ferenc hagyatékából.)

¹ Vesd össze Bodnár, M. irod. tört. I. 445—6.

Főtanácsot megnyitó beszéd.

Mondotta : Ferencz József.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Jelen évi főtanácsai gyűlésünket megnyitó beszédemben mindenekelőtt azon örömömnök kívánok kifejezést adni s meg vagyok győződve, hogy ebben egyházi főtanácsunknak minden tagja a legteljesebb mértékben osztozik, amely egyházunkat ez évben érte abban a királyi kegyben, mely szerint apostoli királyunk Ő Felseége egyházunknak érdekében gazdag két kiváló s mindnyájunk által nagyrabecsült és tisztelt tagját, id. Daniel Gábor úr tiszteletbeli főgondnokunkat törvényes utódaival együtt bárói rangra emelte, Fekete Gábor úr, ez időszerint egyik főgondnokunkat a v. b. t. tanácsossággal tüntette ki.

E királyi kegy kétségen kívül a tisztelettel nevezettek személyes érdeme s közhasznu munkásságuk elismerésének legfelsőbb helyről történt megnyilatkozása, de annak fényében minden bizomnyal a mi egyházunkra is verődik egy pár sugár s így kétszeres a mi örömünk kitüntetésök felett.

E. K. Tanácsunk s én magam külön is, amint tudomásunkra jutottak e kitüntetések, siettünk úgy id. Daniel Gábor, mint Fekete Gábor főgondnok urakat, kitüntetésök felett örömünket fejezve ki, részint írásban, részint élőszóval a legnagyobb tisztelettel üdvözölni. E mellett ifj. Daniel Gábor, valamint Daniel Lajos urakat, kik mindketten egyházunkban egyházköri, utóbbi egyszersmind iskolai felügyelő gondnokok és a kiket legközelebbről érdekel édes atyjuknak bárói rangra emelése, szintén melegen üdvözöltük. De én elmulaszthatatlan kedves kötelességemnek tartom, hogy e kitüntetések óta most lévén szerencsések egyh. főtanácsai gyűlést tartani, ez alkalmat megragadva, egyh. főtanácsunk nevében is teljes lelkeimből üdvözöljem nagyérdemű kitüntetteinket, kívánva, hogy Isten sokáig éltesse s adjon egyházunknak időről-időre minél több hozzájuk hasonló nagy férfiakat.